

## ภาคผนวก ช

### สวนสาธารณะในเขตต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร ภายใต้การจัดการ ของฝ่ายปลูกและบำรุงรักษาในเรืองพืชพรรณ

ในกรุงเทพมหานครมีสวนสาธารณะที่อยู่ภายใต้การจัดการของฝ่ายปลูกและบำรุงรักษา สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร ในเรืองพืชพรรณเพียง 5 แห่ง คือ สวนสาธารณะสันติชัยปราการ สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติเกียกกาย สวนพรรณภิรมย์ สวนหลวงพระราม 8 และสวนเบญจกิติ ซึ่งแต่ละสวนสาธารณะมีความเป็นมาองค์ประกอบ ที่ตั้งและขนาดพื้นที่ อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### 1. สวนสาธารณะสันติชัยปราการ

สวนสาธารณะสันติชัยปราการ ตั้งอยู่ในบริเวณป้อมพระสุเมรุ โบราณสถานเก่าแก่ที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ชาติไทย แต่เดิมป้อมแห่งนี้มีสภาพทรุดโทรมตามกาลเวลา ประกอบกับถูกบดบังโดยการไ้ที่ดินที่ขาดการจัดระเบียบบริเวณรอบป้อม ทำให้สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมในสมัยรัตนโกสินทร์แห่งนี้ ขาดความสง่างามและด้อยความสำคัญลงไปมาก ต่อมารัฐบาลจึงทำการบูรณะป้อมพระสุเมรุ และปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์โดยรอบให้เป็นสวนสาธารณะ และใช้เป็นสถานที่จัดงานประเพณีในโอกาสสำคัญต่างๆ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 พร้อมทั้งดำเนินการจัดสร้างพระที่นั่งขึ้นในบริเวณสวน เพื่อถวายเป็นถาวรวัตถุที่ระลึกแห่งพระมหากษัตริย์คุณเนื่องในโอกาสนี้ด้วย และได้รับพระราชทานชื่อว่า “พระที่นั่งสันติชัยปราการ” และ “สวนสาธารณะสันติชัยปราการ” ซึ่งมีความหมายว่า “มีประการที่เป็นเครื่องหมายแห่งชัยชนะของสันติภาพ” รัฐบาลมอบสวนแห่งนี้ให้กรุงเทพมหานครดูแลเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 ปัจจุบันกรุงเทพมหานครส่งเสริมให้สวนแห่งนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ย่านบางลำพู นอกเหนือจากบทบาทของสวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อน

สวนสาธารณะสันติชัยปราการ ได้รับการออกแบบให้เป็นสถานที่พักผ่อนชมความงามของทัศนียภาพแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณคุ้งน้ำที่งดงามเป็นพิเศษ มีมนต์เสน่ห์ในแบบตะวันออกและเป็นสวนสาธารณะของกรุงเทพมหานครเพียง 1 ใน 2 แห่ง ที่สร้างขึ้นในแบบ Waterfront park

จากความสำเร็จในด้านทำเลที่ตั้ง ทำให้สวนแห่งนี้สามารถใช้เป็นสถานที่เฝ้าชมพระบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคในพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐิน ซึ่งเป็นพระราชพิธีที่ยิ่งใหญ่และเป็นที่สนใจของชาวต่างชาติ ด้วยวัตถุประสงค์ของการสร้างสวนสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะย่านบางลำพูที่มีประชาชนหนาแน่น จึงทำให้สวนแห่งนี้มีลักษณะพิเศษเป็น “สวนสาธารณะที่เอื้ออาหารต่อผู้ด้อยโอกาส” เช่น มีทางลาดเพื่อกลุ่มคนพิการสามารถมาชมสวนได้ทั่วบริเวณ นอกจากนี้สวนสาธารณะแห่งนี้ยังมีองค์ประกอบของสวนที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์ คือ

1. พระที่นั่งสันติชัยปราการ กว้าง 4.7 เมตร ยาว 14.20 เมตร สร้างด้วยไม้ตะเคียนในแบบสถาปัตยกรรมไทยดั้งเดิม ตกแต่งลวดลายแกะสลักใช้ไม้สักทาสีชาตามแบบพระที่นั่งหลังคาลดชั้นแบบจตุมุข มีมุขประเจ็ด หน้าบันตกแต่งด้วยลวดลายไทยงดงามวิจิตร ประดับตราสัญลักษณ์พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ

2. ต้นลำพู เดิมบริเวณนี้เป็นป่าชายเลน มีต้นลำพูและเป็นที่อาศัยของหิ่งห้อยจำนวนมาก ที่มาของชื่อ “บางลำพู” ในสมัยอยุธยา เล่ากันว่า “ถ้าพายเรือมาเห็นแสงจากหิ่งห้อยยามค่ำคืนที่อยู่กับต้นลำพูแสดงว่า ได้เดินทางมาถึงบางลำพูแล้ว” แต่ปัจจุบันเหลือเพียง 3 ต้นในบริเวณริมน้ำของสวนแห่งนี้เท่านั้น ต้นลำพูเป็นพันธุ์ไม้ให้ประโยชน์ช่วยให้น้ำใส ป้องกันน้ำเซาะตลิ่ง และเป็นแหล่งอาศัยของหิ่งห้อย การเปล่งแสงของหิ่งห้อยเกิดขึ้นหลังพลบค่ำเป็นสัญญาณใน “การเรียกคู่” เพื่อผสมพันธุ์ เมื่อเกิดตัวอ่อนแล้วพ่อแม่จะตายตกลงในน้ำเป็นอาหารปลา นับเป็นวัฏจักรให้ประโยชน์ต่อมนุษย์

3. ประติมากรรมวิถีชีวิตบางลำพู ตั้งประดับอยู่ในสวนฯ แสดงวิถีชีวิตประชาชนในย่านบางลำพูแต่ละด้านในแต่ละยุคสมัย “สมัยอยุธยาถึงกรุงธนบุรี ชุมชนบางลำพู คือ แหล่งพักค้างแรมเพื่อเดินทางต่อทางเรือ” “สมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 2 – 4) ย่านบางลำพูเป็นชุมชนค้าขายสินค้าขนานใหญ่ที่เลื่องชื่อ” “สมัยรัชกาลที่ 5 – 7 บางลำพูกลายเป็นศูนย์กลางด้านดนตรีไทยและการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง”

## 2. สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติเกียกกาย

สวนแห่งนี้สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ ในวันที่ 5 ธันวาคม 2542 และเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ นันทนาการ การกีฬาแก่ประชาชนในพื้นที่โดยรอบกรุงเทพมหานครและ

พื้นที่บริเวณใกล้เคียง โดยใช้ที่ราชพัสดุซึ่งเดิมเคยเป็นที่ตั้งขององค์การทอผ้าที่เลิกกิจการแล้วของกระทรวงกลาโหม ซึ่งได้มอบให้กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2542 สำนักงานสวนสาธารณะจึงได้เข้าทำการปรับปรุงพื้นที่ ตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน 2546 พร้อมทั้งเปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2548

สวนแห่งนี้ถึงแม้จะมีพื้นที่เพียง 10 ไร่ แต่สวนแห่งนี้ก็ได้รับการออกแบบให้มีลักษณะต่างๆ ที่น่าสนใจ ประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์เด็กเกียกกาย ซึ่งเป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของเด็ก รวมถึงการใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ภาพจิตรกรรมการบริหารร่างกายจำนวน 16 ท่า ซึ่งแสดงลำดับขั้นตอนการบริหารร่างกายท่าต่างๆ เป็นรูปภาพทำให้ง่ายต่อการเข้าใจ พร้อมทั้งมีพื้นที่ว่างในการบริหารร่างกายอย่างเพียงพอ หลังจากอบอุ่นร่างกายเสร็จแล้วก็สามารถที่จะเข้าไปออกกำลังกายได้ที่สวนสุขภาพ ซึ่งมีคำอธิบายวิธีการเล่นและประโยชน์ที่จะได้รับการออกกำลังกายในท่าต่างๆ ทำให้เราสามารถที่จะเลือกบริหารกล้ามเนื้อในส่วนต่างๆ ได้ สนามเด็กเล่น เป็นอีกแห่งหนึ่งที่จะเพิ่มและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางสติปัญญาและพัฒนาทักษะทางด้านร่างกายแก่เด็กๆ และที่จะขาดไม่ได้เลยก็คือ ความสวยงามและความร่มรื่นของสวนที่เกิดจากศิลปะในการจัดสวน ไม่ว่าจะเป็นสนามหญ้า ไม้คลุมดิน ไม้พุ่ม และไม้ยืนต้น หรือวัสดุอื่นๆ ที่อยู่ภายในสวน

### 3. สวนพรรณภิรมย์

เป็นสวนสาธารณะที่การทางพิเศษแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ได้ทางพิเศษศรีรัช บริเวณต่างระดับถนนพระรามที่ 9 ตัดกับถนนประดิษฐ์มนูธรรม ได้ให้การสนับสนุนพื้นที่กับกรุงเทพมหานครจัดทำเป็นสวนสาธารณะ และได้ร่วมกับกรุงเทพมหานครจัดโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยกรุงเทพมหานครดำเนินโครงการปลูกต้นไม้เจ็ดล้านสองแสนต้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสที่ทรงมีพระชนมายุครบ 72 พรรษา ส่วนการทางพิเศษแห่งประเทศไทยดำเนินโครงการปลูกต้นไม้ราชพฤกษ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และโครงการปรับปรุงทัศนียภาพบริเวณตามแนวเส้นทางจราจรของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย โดยให้คงรูปแบบโครงการปลูกไม้มงคลประจำ 76 จังหวัดเอาไว้

สวนพรรณภิรมย์เป็นสวนสาธารณะที่นำการจัดสวนแนวตั้งมาเป็นองค์ประกอบสวนได้อย่างชัดเจน โดยใช้เสาทางด่วนเป็นพื้นที่จัดสวนเพื่อลดความแข็งแกร่งของสิ่งก่อสร้าง อีกทั้ง

เป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นภายในสวนยังมีการปลูกต้นไม้มงคล พระราชทานประจำจังหวัด เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติให้ได้ศึกษากันด้วย รวมทั้งยังมี สนามบาสเก็ตบอล สนามตะกร้อ สนามเด็กเล่น ลานอเนกประสงค์ อุปรกรณ์ออกกำลังกายและ ยังมีลานนวดฝ่าเท้า ซึ่งทุกพื้นที่ภายในสวนพรรณภิรมย์พร้อมให้บริการสำหรับผู้รักการออกกำลังกายและรักสุขภาพจะได้ผ่อนคลายความเมื่อยล้าจากการทำงาน รวมทั้งยังใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจด้วย

#### 4. สวนหลวงพระราม 8

สวนแห่งนี้ มีความเป็นมาจากการก่อสร้างสะพานพระราม 8 ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อเชื่อมต่อถนนวิสุทธิกษัตริย์กับถนนอรุณอมรินทร์ อันเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพระราชดำริ เพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรภายในพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ ให้ระบายออกสู่ย่านธนบุรีให้สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น และเนื่องจากพื้นที่ริมแม่น้ำบริเวณนี้เป็นพื้นที่ที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวที่ดีในหลายๆ ด้าน กล่าวคือ การเป็นพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีบรรยากาศและทิวทัศน์งดงาม ทั้งสามารถมองเห็น สิ่งก่อสร้างสำคัญทางประวัติศาสตร์ของกรุงรัตนโกสินทร์ที่อยู่ฝั่งตรงข้ามได้หลายแห่ง เช่น ป้อมพระสุเมรุ วังบางขุนพรหม ยอดอาคารโดมของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสะพานพระปิ่นเกล้า รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาให้เกิดภูมิทัศน์ที่ดี เป็นมุมมองที่สำคัญแห่งใหม่ของการสัญจรในแม่น้ำเจ้าพระยา รวมทั้งการสัญจรบนสะพานพระราม 8 กรุงเทพมหานครจึงได้ริเริ่ม โครงการก่อสร้างสวนเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ 8 ในพื้นที่บริเวณเชิงสะพานพระราม 8 ริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณฝั่งธนบุรี เพื่อถวายเป็นราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา อานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 8 แห่งราชวงศ์จักรี ตลอดจนเพื่อให้ประชาชนได้ถวายความเคารพและใช้เป็นสถานที่สาธารณะ สำหรับการพักผ่อน หย่อนใจ ซึ่งต่อมาสวนแห่งนี้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “สวนหลวงพระราม 8” และเนื่องจากเป็นสวนสาธารณะประกอบพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 8 ประชาชนทั่วไปสามารถใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหรือออกกำลังกาย ทั้งยังเป็น อีกหนึ่งสถานที่ที่จะได้รำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ภายใต้บรรยากาศ ความร่มรื่นและภูมิทัศน์ที่สวยงามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

นอกจากจะสามารถช่วยบรรเทาปัญหาการจราจรแล้ว สะพานพระราม 8 ยังถือเป็น สัญลักษณ์แห่งใหม่ของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาแห่งแรกและ แห่งเดียวในประเทศไทย ที่มีเสาตอม่อออกแบบก่อสร้างเป็นสะพานแขวนแบบผสมมาตร ซึ่งได้รับ

การจัดอันดับเป็นสะพานแขวนอสมมาตรที่ยาวเป็นอันดับที่ 5 ของโลก ซึ่งภายในสวนนอกจากความร่มรื่นของต้นไม้และสายน้ำที่ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงามแล้ว ยังประกอบด้วยพื้นที่นันทนาการริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นพื้นที่ลาดเชิงตลอดแนวเพื่อรองรับการใช้งานจากคนจำนวนมากรวมทั้งยังเป็นเขื่อนป้องกันน้ำท่วมที่สามารถใช้งานได้หลากหลายลักษณะ เช่น เดิน วิ่ง หรือนั่งเล่น จัดกิจกรรมในงานเทศกาล จัดงานแสดงต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับน้ำโดยตรง เช่น การชมขบวนเรือพระราชพิธี ซึ่งประกอบด้วย ศาลาพักผ่อน และท่าเทียบเรือ สำหรับพื้นที่นันทนาการสาธารณะนั้น แบ่งเป็นพื้นที่สวนสาธารณะติดกับคลองบางยี่ขันและพื้นที่สวนสาธารณะติดกับพื้นที่ใต้สะพานพระราม 8 โดยมีอาคารพระบรมราชานุสาวรีย์เป็นส่วนกัน แต่สามารถเชื่อมต่อกันได้ด้วยการเดิน ใช้เป็นพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา รวมทั้งสามารถใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ด้วย

## 5. สวนเบญจกิติ

สวนแห่งนี้เกิดจากคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2534 เห็นชอบในหลักการให้ย้ายโรงงานยาสูบไปอยู่ส่วนภูมิภาคและพัฒนาพื้นที่โรงงานยาสูบเดิมให้เป็นสวนสาธารณะ โดยให้กระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบและเป็นแกนกลางร่วมกับสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำรายละเอียดแผนแม่บทในการพัฒนาพื้นที่โรงงานยาสูบให้เป็นสวนสาธารณะ และเนื่องจากในปี 2535 เป็นปีที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ 5 รอบ คณะรัฐบาลเห็นควรเข้าร่วมโครงการเทิดพระเกียรติโดยทูลเกล้าฯ ถวายสวนสาธารณะแห่งนี้ในวาระดังกล่าว ในการนี้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อสวนสาธารณะแห่งนี้ว่า “สวนเบญจกิติ” และเสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดสวน เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2547 ต่อมา กรุงเทพมหานครได้รับมอบสวนเบญจกิติจากกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง ให้อยู่ในความรับผิดชอบตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2551

สวนเบญจกิติ นอกจากจะได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อสวนจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแล้ว พระองค์ยังทรงมีพระราชวินิจฉัยแบบจำลองของสวน และทรงโปรดให้พิจารณาปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่ออกดอกในช่วงเดือนต่างๆ ด้วย พื้นที่ของสวนแห่งนี้จึงมีความสวยงามตระการตาด้วยดอกไม้นานาชนิดที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันออกดอกตลอดปี และด้วยการออกแบบที่มุ่งเน้นให้เป็นสวนน้ำแห่งแรกของกรุงเทพมหานคร พื้นที่ 2 ใน 3 จำนวน 86 ไร่ บริเวณด้านหน้าสวนจึงถูกสร้างให้เป็นบึงน้ำขนาดใหญ่ ภายใต้แนวคิด “ปารักษ์น้ำ”

ทั้งนี้ เพื่อเชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่ด้านหลัง ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นสวนป่าที่จำลองลักษณะทางธรรมชาติของป่าไม้ในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย นอกจากนั้นภายในสวนยังมีพื้นที่ใช้สอยประกอบด้วย ลานเบญจกิติ ลานองค์พระ ลานการแสดงกลางแจ้ง สวนสุขภาพ สนามเด็กเล่น ทางเดิน ลู่วิ่ง ทางจักรยาน ศาลาพักผ่อน และลานจอดรถ

จากที่กล่าวถึงความเป็นมาและองค์ประกอบของสวนทั้ง 5 แห่ง ดังที่กล่าวมาข้างต้น สวนสาธารณะแต่ละแห่งมีที่ตั้งและขนาดพื้นที่ ดังนี้

| ลำดับ                         | สวนสาธารณะ                        | ที่ตั้ง                           |          | ขนาดพื้นที่   |     |         |
|-------------------------------|-----------------------------------|-----------------------------------|----------|---------------|-----|---------|
|                               |                                   | ถนน                               | เขต      | ไร่           | งาน | ตารางวา |
| 1.                            | สวนสาธารณะสันติชัยปราการ          | พระอาทิตย์                        | พระนคร   | 8             | 2   | -       |
| 2.                            | สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติเกียกกาย | ทหาร                              | ดุสิต    | 10            | -   | -       |
| 3.                            | สวนพรรณภิรมย์                     | พระราม 9 –<br>ประดิษฐานอนุสาวรีย์ | ห้วยขวาง | 14            | -   | -       |
| 4.                            | สวนหลวงพระราม 8                   | อรุณอมรินทร์                      | บางพลัด  | 24            | -   | -       |
| 5.                            | สวนเบญจกิติ                       | รัชดาภิเษก                        | คลองเตย  | 130           | -   | -       |
| รวมเป็นพื้นที่สวนสาธารณะอื่นๆ |                                   |                                   |          | 186 ไร่ 2 งาน |     |         |

แหล่งข้อมูล : <http://203.155.220.217/office/ppdd/publicpark/thai/index.php>

(19 กุมภาพันธ์ 2553)